

V Bruseli 5. 12. 2018
COM(2018) 794 final

SPRÁVA KOMISIE

**EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o vykonávaní oznámenia

„Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup“

1. ÚVOD

Komisia 26. apríla 2018 prijala oznámenie s názvom *Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup* (oznámenie)¹. V oznámení sú vymedzené výzvy, ktoré predstavujú dezinformácie na internete pre naše demokracie, a súkromným a verejným zainteresovaným stranám sa v ňom navrhuje päť skupín opatrení, ktorými sa na tieto výzvy má reagovať.

Táto správa je sprievodným dokumentom k spoločnému oznámeniu *Akčný plán proti dezinformáciám*². Komisia v ňom posudzuje pokrok dosiahnutý pri vykonávaní opatrení stanovených v oznámení z apríla.

2. STAV OPATRENÍ

2.1. Transparentnejší, dôveryhodnejší a zodpovednejší online ekosystém

2.1.1. Online platformy musia rýchlo a účinne konať v záujme ochrany používateľov pred dezinformáciami

Cieľom prvého súboru opatrení je vytvoriť transparentnejší, dôveryhodnejší a zodpovednejší online ekosystém. Uvedené opatrenia zahŕňajú vypracovanie samoregulačného kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií pre online platformy a reklamný priemysel s cieľom zvýšiť transparentnosť a lepšie chrániť používateľov, vytvorenie nezávislej európskej siete overovateľov faktov s cieľom vytvoriť spoločné pracovné metódy, vymieňať si najlepšie postupy a dosiahnuť čo najširšie pokrytie v celej EÚ, podporu dobrovoľných systémov elektronickej identifikácie na zlepšenie výsledovateľnosti a identifikácie poskytovateľov informácií a využitie výskumného a inovačného programu EÚ (Horizont 2020) na mobilizáciu nových technológií, ako sú umelá inteligencia, blockchain a kognitívne algoritmy.

V máji 2018 Komisia zvolala Multilaterálne fórum o dezinformáciách („fórum“), ktorého úlohou bolo vypracovať samoregulačný kódex postupov proti šíreniu dezinformácií („kódex“)³. Fórum tvorila „pracovná skupina“ zložená z najväčších online platforiem a predstaviteľov reklamného priemyslu a veľkých inzerentov, ako aj „rezonančná rada“ zložená zo zástupcov médií, akademickej obce a občianskej spoločnosti. Pracovná skupina bola poverená vypracovaním kódexu a rezonančná rada poskytovaním poradenstva a vydaním stanoviska ku kódexu. Kódex bol uverejnený 26. septembra spolu so stanoviskom rezonančnej rady⁴.

Kódex obsahuje preambulu, vyhlásenie o účele a sériu 15 záväzkov, ktorým predchádzajú poznámky vysvetľujúce ciele oznámenia, rozsah a účel záväzkov, ako aj kontext. Záväzky sú rozdelené do piatich oblastí:

1. Kontrola umiestňovania reklám
2. Politická reklama a reklama zameraná na aktuálne problémy
3. Integrita služieb
4. Posilnenie postavenia spotrebiteľov
5. Posilnenie výskumnej obce.

Signatári kódexu musia označiť, ktoré z týchto záväzkov budú dodržiavať vzhľadom na ich význam pre produkty alebo služby, ktoré poskytujú. Kódex obsahuje prílohy, ktoré sú jeho

¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Boj proti dezinformáciám na internete: európsky prístup, 26.4.2018, COM(2018) 236 final, k dispozícii na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0236&from=EN>.

² JOIN(2018) 36.

³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/meeting-multistakeholder-forum-disinformation>.

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

neoddeliteľnou súčasťou a identifikujú konkrétne politiky a opatrenia, ktoré signatári budú realizovať pri vykonávaní kódexu.

V kódexe sa stanovujú dodatočné záväzky, na základe ktorých sa od signatárov vyžaduje, aby informovali o vykonávaní, fungovaní a účinnosti kódexu vo výročných sebahodnotiacich správach, ktoré bude posudzovať nezaujatá tretia organizácia vybraná signatármi. Signatári sa takisto zaväzujú spolupracovať s Komisiou pri posudzovaní kódexu vrátane toho, že na požiadanie poskytnú informácie a odpovedia na otázky.

Pôvodní signatári kódexu 16. októbra uzavreli aj formálny dodatok, v ktorom uviedli, aké záväzky bude každý signatár dodržiavať. Súčasťou bola aj tabuľka s relevantnými najlepšimi firemnými postupmi, ako aj medzníkmi celkového vykonávania kódexu v EÚ⁵. Pôvodnými signatármi sú: Facebook, Google, Twitter a Mozilla, ako aj obchodné združenie zastupujúce online platformy (EDIMA) a obchodné združenia zastupujúce reklamný priemysel a zadávateľov reklamy (EACA, IAB Europe, WFA a UBA)⁶.

Okrem toho Facebook, Google, Twitter a Mozilla predostreli niekoľko osobitných činností, ktoré budú vykonávať so zreteľom na nadchádzajúce európske voľby, ktoré sa uskutočnia na jar 2019, pričom sa budú zameriavať na bezpečnosť a integritu volieb.

Komisia sa domnieva, že kódex poskytuje vhodný rámec na dosiahnutie jeho cieľov uvedených v oznámení. Takisto sa domnieva, že kódex je v súlade so zásadami Komisie pre lepšiu samoreguláciu a spolureguláciu. Jeho pôvodní signatári majú veľký podiel na odvetví distribúcie online spravodajstva.

Komisia zdôrazňuje, že dokončenie kódexu by sa malo považovať za prvý krok. Signatári sa teraz musia usilovať o to, aby zabezpečili spoľahlivé vykonávanie, rozširovanie a presadzovanie politík a opatrení, ktoré určili. Komisia sa domnieva, že by sa mal vykonávať dôsledne, účinne a včas.

Do konca roka 2018 požiada signatárov o aktuálne informácie o opatreniach prijatých na účely vykonávania kódexu. Tieto informácie plánuje uverejniť v januári 2019.

Okrem toho Komisia bude od januára do mája 2019 cielene monitorovať kódex s cieľom overiť, že pred voľbami do Európskeho parlamentu sa uplatňujú účinné politiky, najmä pokiaľ ide o integritu volebných procesov. Konkrétne sa zameria na súlad s hlavnými parametrami kódexu (kontrola umiestňovania reklamy, transparentnosť politickej reklamy, zatváranie falošných účtov a systémy označovania automatizovaných botov). Platformy by mali poskytovať úplné informácie a každý mesiac by mali odpovedať na konkrétne požiadavky Komisie, pokiaľ ide o to, ako vykonávajú záväzky. Aj tieto informácie sa uverejnia.

Do konca roka 2019, teda na konci počiatočného 12-mesačného obdobia uplatňovania kódexu, Komisia vykoná jeho komplexné posúdenie. Ak by sa preukázalo, že výsledky nie sú dostatočné, Komisia môže navrhnúť ďalšie opatrenia vrátane opatrení regulačnej povahy.

Komisia bude využívať aj pomoc skupiny ERGA, nezávislej siete audiovizuálnych regulačných orgánov podľa smernice o audiovizuálnych mediálnych službách (AVMSD), a to pri monitorovaní vykonávania kódexu v rôznych členských štátoch. Skupina ERGA má výnimočné postavenie na vykonávanie tejto úlohy vzhľadom na odborné znalosti a kompetencie svojich členov. Komisia môže takisto požiadať o pomoc Európske audiovizuálne observatórium.

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/online-platforms-advertisers-and-advertising-industry-present-commissioner-mariya-gabriel>.

⁶ Podľa kódexu sa signatári, ktorí zastupujú obchodné združenia, sice nezaväzujú k nijakým povinnostiam v mene svojich členov, ale zaviazali sa ich o kódexe podrobne informovať a nabádať ich k tomu, aby sa k nemu pripojili, prípadne rešpektovali jeho zásady.

Pri monitorovaní vykonávania kódexu Komisia plánuje zhromažďovať od signatárov tieto informácie:

A. Kontrola umiestňovania reklám	
1. Zaviest' pravidlá a procesy zamerané na odrádzanie od reklamných a peňažných stimulov nabádajúcich k danému správaniu	<ul style="list-style-type: none"> • Počet účtov odstránených za porušenie reklamných podmienok platforiem (napr. podmienok zameraných na boj proti skresľovaniu skutočností) • Postupy zavedené na potlačanie viditeľnosti lokalít alebo účtov, ktoré distribuujú dezinformácie alebo nepravé informácie (napr. tzv. clickbait, teda návnady na kliknutie) • Percentuálny podiel zmlúv medzi inzerentmi a prevádzkovateľmi reklamných sietí s ustanoveniami o ochrane značiek pred umiestňovaním reklám na dezinformačných webových stránkach • Počet webových stránok zablokovaných za to, že duplikujú alebo kradnú obsah vytváraný inými webovými stránkami
B. Politická reklama a reklama zameraná na aktuálne dianie	
2. Všetky inzeráty by mali byť jasne odlišiteľné od redakčného obsahu	<ul style="list-style-type: none"> • Percentuálny podiel inzerátov riadne označených ako politická reklama z celkových politických inzerátov • Opatrenia prijaté na zabezpečenie riadneho označenia všetkých politických inzerátov • Počet politických inzerátov alebo inzerátov zameraných na aktuálne dianie odstránených za nedodržanie usmernení platformy o transparentnosti politickej reklamy
3. Umožniť verejné označovanie politickej reklamy	<ul style="list-style-type: none"> • Počet záznamov pridaných do verejného registra reklamy • Informácie o sumách prijatých od politických strán, kandidátov, organizátorov kampaní a nadácií za politickú reklamu alebo reklamu zameranú na aktuálne dianie • Politiky na overenie totožnosti poskytovateľov politickej reklamy
4. Vypracovať prístupy k verejnému označovaniu reklamy zameranej na aktuálne dianie	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o pokroku pri plnení tohto záväzku
C. Integrita služieb	
5. Zaviest' jasné pravidlá týkajúce sa identity a zneužívania automatických botov v rámci poskytovaných služieb	<ul style="list-style-type: none"> • Počet identifikovaných aktívnych falošných účtov • Počet identifikovaných aktívnych falošných účtov deaktivovaných za

	<p>porušenie podmienok platformy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informácie o opatreniach na zabezpečenie toho, aby všetky boty boli jasne označené • Počet príspevkov, obrázkov, videí alebo komentárov, proti ktorým sa zakročilo za porušenie podmienok platformy týkajúcich sa zneužívania automatizovaných botov
6. Zaviesť pravidlá, na základe ktorých sa určí, čo predstavuje neprípustné používanie automatizovaných systémov	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o politikách týkajúcich sa zneužívania botov vrátane informácií o takýchto interakciách • Počet botov deaktivovaných za zákerné činnosti, ktoré porušujú podmienky platforiem
D. Posilnenie postavenia spotrebiteľov	
7. Investovať do produktov, technológií a programov [...] s cieľom pomôcť ľuďom prijímať fundované rozhodnutia, keď narazia na online správy, ktoré môžu byť nepravdivé	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o investíciách do takýchto nástrojov alebo o inom pokroku pri plnení tohto záväzku • Informácie o skutočnom používaní takýchto nástrojov spotrebiteľmi • Informácie o spolupráci s mediálnymi organizáciami a overovateľmi faktov s cieľom splniť tento záväzok vrátane vývoja ukazovateľov dôveryhodnosti • Informácie o opatreniach na zvýšenie viditeľnosti overeného obsahu a jeho šírenia
8. Investovať do technologických prostriedkov s cieľom uprednostňovať relevantné, autentické a spoľahlivé informácie vo vyhľadávaní, na informačných kanáloch alebo iných automaticky zoradovaných distribučných kanáloch podľa potreby	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o pokroku pri plnení tohto záväzku • Informácie o spolupráci s mediálnymi organizáciami a overovateľmi faktov s cieľom splniť tento záväzok vrátane vývoja ukazovateľov dôveryhodnosti
9. Investovať do prvkov a nástrojov, ktoré ľuďom uľahčia vyhľadanie rôznych názorov na témy verejného záujmu	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o investíciách do takýchto nástrojov alebo o inom pokroku pri plnení tohto záväzku • Informácie o skutočnej dostupnosti takýchto nástrojov a ich používaní spotrebiteľmi
10. Nadväzovať partnerstvá s občianskou spoločnosťou, vládami, vzdelávacími inštitúciami a inými zainteresovanými stranami s cieľom podporovať úsilie zamerané na zlepšenie kritického myslenia a digitálnej mediálnej gramotnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o iniciatívach, ktoré signatári uskutočnili alebo plánujú, vrátane dosahu v členských štátoch
11. Podporovať zavádzanie nástrojov, ktoré pomáhajú spotrebiteľom pochopiť, prečo vidia určitú reklamu, na trh	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o skutočnej prítomnosti takýchto nástrojov na trhu a ich používaní spotrebiteľmi
E. Posilnenie výskumnej obce	
12. Podporovať nezávislé úsilie, ktoré sa v	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o spolupráci s

dobrej viere zameriava na sledovanie dezinformácií a pochopenie ich vplyvu	overovateľmi faktov a výskumnými pracovníkmi vrátane vzájomne sprístupnených informácií
13. Nezakazovať na ich platformách výskum v oblasti dezinformácií a politickej reklamy realizovaný v dobrej viere ani od neho neodrádzať	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o postupoch vykonávania tohto záväzku
14. Podporovať výskum v oblasti dezinformácií a politickej reklamy	<ul style="list-style-type: none"> • Informácie o postupoch vykonávania tohto záväzku
15. Zvolať výročné podujatie s cieľom podporiť diskusie medzi akademickou obcou, komunitou overovateľov faktov a členmi hodnotového reťazca	<ul style="list-style-type: none"> • Správa o výročnom podujatí

Tieto informácie by sa mali poskytovať na úrovni jednotlivých členských štátov, aby sa umožnilo posúdenie nedostatkov a rozdielov vo vykonávaní kódexu a v jeho vplyve v celej Únii.

Komisia uznáva myšlienku vyjadrenú v kódexe, že „*keďže jednotliví signatári fungujú rozdielne a majú rôzne účely, technológie i cieľové skupiny, kódex umožňuje rôzne prístupy k dosiahnutiu ducha ustanovení uvedených v tomto dokumente*“. Informácie, ktoré poskytujú signatári, by preto mali odrážať osobitosti ich príslušných služieb.

Takisto je dôležité dosiahnuť rovnováhu medzi právom na slobodu prejavu a potrebou riadne informovať občanov. V tejto súvislosti treba mať na pamäti, že dezinformácie sa veľmi často nepovažujú za nezákonný obsah. Ak obsah spĺňa podmienky takej definície (napr. hanobenie alebo nenávistné prejavy), vzťahujú sa naň aj osobitné opravné prostriedky podľa práva Únie alebo vnútroštátneho práva (napr. odstránenie obsahu), ktorých účinnosť môže byť kvantifikovateľná. V kódexe sa rieši celý súbor cieľov týkajúcich sa dezinformácií, pričom niektoré z nich môžu byť kvantifikované, ako napríklad transparentnosť politickej reklamy alebo opatrenia na zníženie počtu falošných účtov, zatiaľ čo iné, ako napríklad posilnenie postavenia spotrebiteľov, sa môžu realizovať spôsobmi, ktoré nie sú vždy kvantifikovateľné. Z týchto dôvodov bude celkové posúdenie kódexu podľa potreby nevyhnutne zahŕňať kvalitatívne aj kvantitatívne údaje na analýzu.

2.1.2 Posilnenie overovania faktov, kolektívnych znalostí a spôsobilosti monitorovania dezinformácií

Komisia sa ako prvý krok zaviazala podporiť vytvorenie nezávislej európskej siete overovateľov faktov. Ako druhý krok sa Komisia zaviazala spustiť bezpečnú európsku online platformu o dezinformáciách ponúkajúcu analytické nástroje a cezhraničný zber údajov vrátane otvorených dát a údajov o používaní online platforiem z celej Únie s cieľom podporiť odhaľovanie a analýzu dezinformačných zdrojov a modelov šírenia.

Komisia v roku 2018 zorganizovala sériu odborných seminárov so zástupcami komunity zameranej na overovanie faktov. Príslušné projekty vybrala v rámci programu pre výskum a inovácie Horizont 2020. Okrem toho Komisia v spolupráci s Európskym parlamentom zorganizovala konferenciu o overovaní faktov v súvislosti s voľbami do Európskeho parlamentu⁷.

Tieto opatrenia prispeli k:

⁷ <http://www.europarl.europa.eu/news/sk/press-room/20180920IPR14065/fact-checking-in-the-eu>.

- mapovaniu a vytváraníu sietí nezávislých organizácií zameraných na overovanie faktov v členských štátoch,
- identifikácii toho, aké nástroje a služby sú nevyhnutné a môžu zlepšiť overovacie činnosti a ich vplyv (napr. prístup k údajom z Eurostatu, prekladateľské nástroje, automatizovaný tok overovania faktov vypracovaný príslušnými organizáciami zameranými na overovanie faktov),
- stanoveniu odborných a etických noriem pre nezávislé overovanie faktov a
- poskytovaníu nástrojov a infraštruktúrnej podpory pre organizácie zamerané na overovanie faktov.

Konkrétne bola v rámci programu Horizont 2020 vybratá podporná akcia **SOMA** (Spoločenské observatórium pre dezinformácie a analýzu sociálnych médií)⁸ s cieľom vytvoriť multidisciplinárnu komunitu zahŕňajúcu overovateľov faktov a akademických výskumníkov, aby sa zlepšili detekčné, ako aj analytické schopnosti a lepšie rozumelo rôznym druhom dezinformačných hrozieb. Na tento účel bude observatórium SOMA, ktoré začalo fungovať 1. novembra 2018, poskytovať pilotnú informačno-technologickú infraštruktúru.

Ako súčasť príprav na druhý krok Komisia v rámci pracovného programu Nástroja na prepájanie Európy na rok 2019 navrhla vytvorenie novej infraštruktúry digitálnych služieb na zriadenie európskej platformy pre dezinformácie. Infraštruktúra digitálnych služieb by mala zintenzívniť spoluprácu medzi overovateľmi faktov a akademickými výskumníkmi, aby sa zabezpečilo úplné pokrytie územia Únie a uľahčilo budovanie a prepojenie príslušných vnútroštátnych organizácií.

Opatrenia prijaté Komisiou zvýšili záujem o činnosti v oblasti overovania faktov v Európe. Online platformy, médiá a overovatelia faktov plánujú projekty zamerané na európske voľby.

Napríklad Medzinárodná sieť na overovanie faktov (International Fact-checking Network – IFCN) vytvára alianciu európskych overovateľov faktov, ktorá by mala prispieť k jednému projektu zameranému na voľby do Európskeho parlamentu. Podobný projekt plánuje Európska vysielacia únia (European Broadcasting Union – EBU), ktorá zastupuje verejnoprávne mediálne organizácie. Online platformy, ako napríklad Google a Facebook, tiež vyjadrili záujem o spoluprácu na takýchto projektoch. Podporná akcia SOMA by mala podporovať spoluprácu medzi týmito iniciatívami a zvyšovať ich účinnosť a vplyv.

Projekt by mal fungovať podľa zavedených a uznávaných odborných noriem (napr. zásady IFCN, zásady etického výskumu či novinárske normy). Okrem toho by účastníci mali pracovať úplne nezávisle, bez zásahu verejnosti a na základe pravidiel riadenia, ktoré stanoví účastnícke organizácie.

Súčasnú aktivitu zameranú na overovanie faktov však nemajú dostatočné geografické pokrytie ani nedokážu ustriechnúť rastúci objem spravodajského obsahu na internete. Napríklad sieť IFCN v súčasnosti pokrýva len 12 členských štátov. Sieť na overovanie faktov EBU, ktorá má celoeurópske pokrytie, poskytuje služby len členom EBU. Aktivity v oblasti overovania faktov sa navyše veľmi často obmedzujú na overovanie online obsahu, a to bez analýzy dezinformačných zdrojov a modelov.

Zatiaľ čo infraštruktúra digitálnych služieb financovaná v rámci programu Nástroja na prepájanie Európy by mala poskytovať infraštruktúru na uľahčenie vytvárania sietí a

⁸ www.disinfoobservatory.org.

cezhraničnej výmeny informácií medzi overovateľmi faktov a akademickými výskumnými pracovníkmi, účinná a efektívna reakcia na dezinformačné hrozby si vyžaduje posilnenie detekčných a analytických schopností založených na osobitných znalostiach miestneho informačného prostredia. Preto treba rozvíjať multidisciplinárne komunity overovateľov faktov a akademických výskumníkov na vnútroštátnej úrovni, čo si bude vyžadovať aktívnu spoluprácu členských štátov.

2.1.3. Posilnenie online zodpovednosti

V záujme zvýšenia dôvery a zodpovednosti v online prostredí sa Komisia zaviazala podporovať používanie dobrovoľných online systémov umožňujúcich identifikáciu poskytovateľov informácií na základe dôveryhodných prostriedkov elektronickej identifikácie a autentifikácie.

Komisia na tento účel zmobilizovala sieť spolupráce vytvorenú podľa nariadenia o elektronickej identifikácii a službách autentifikácie (eIDAS) a na 10. zasadnutí siete spolupráce 11. júla 2018 začala diskusie o tom, ako dosiahnuť v tejto oblasti pokrok.

Komisia sa takisto zapojila do projektu programu Horizont 2020 s názvom **Co-inform**, ktorého cieľom je vytvoriť používateľsky ústretový technologický nástroj využívajúci metodiku spolupráce s cieľom zabezpečiť, aby tvorcovia politík, overovatelia faktov a občania boli zapojení do zefektívňovania technológií odhaľovania dezinformácií. Do projektu sú zapojení akademickí výskumníci, technologické firmy a overovatelia faktov z rôznych členských štátov. Malo by sa v ňom preskúmať používanie prostriedkov dôveryhodnej identifikácie a autentifikácie na identifikáciu poskytovateľov informácií v súlade s nariadením eIDAS, aby sa tento prístup potom mohol pilotne zaviesť aj do ich nástrojov.

Projekt by mal podporovať sieť spolupráce v jej úsilí o podporu dobrovoľného využívania nástrojov a služieb eIDAS na bezpečnú identifikáciu a autentifikáciu poskytovateľov informácií (webové lokality, fyzické a právnické osoby).

Vďaka dialógu, ktorý prebiehal medzi Komisiou a členskými štátmi v roku 2018, sa zvýšilo povedomie o tom, ako možno využiť nástroje a služby eIDAS na boj proti dezinformáciám zvýšením zodpovednosti a podporou zodpovednejšieho správania sa na internete. Komisia bude naďalej spolupracovať so sieťou spolupráce a poskytovateľmi platforiem na podpore rozvoja a dobrovoľného používania systémov bezpečnej identifikácie poskytovateľov informácií na základe najprísnejších bezpečnostných noriem a noriem ochrany súkromia vrátane možného použitia overených pseudonymov.

2.1.4. Využívanie nových technológií

Komisia sa zaviazala, že v plnej miere využije rámcový program Horizont 2020 na mobilizáciu nových technológií a preskúma možnosť ďalšej podpory nástrojov na boj proti dezinformáciám, aby sa urýchlil príchod inovačných činností s veľkým dosahom na trh a podporili partnerstvá medzi výskumnými pracovníkmi a podnikmi.

V roku 2013 Komisia začala financovať prvé výskumno-inovačné akcie zamerané na vývoj nových technológií slúžiacich na posudzovanie vierohodnosti obsahu publikovaného online. Priekopníkmi v tejto oblasti boli projekty ako **SocialSensor** a **Reveal**. Tie sprístupnili nástroje, ktoré v súčasnosti využívajú veľké spravodajské i mimovládne organizácie.

Pod záštitou Európskej rady pre výskum (ERC) a programu Horizont 2020 momentálne prebieha niekoľko opatrení zameraných na zlepšenie pochopenia dezinformácií na internete a

na vývoj nových nástrojov na overovanie obsahu. V rámci projektov ERC **Comprop** a **Botfind** sa skúma, ako automatizované systémy šírenia a zacielenia propagandy ovplyvňujú verejnú diskusiu v Európe. Projekt ERC s názvom **Debunker** z teoretického hľadiska skúma problém mylného vnímania spoločenských otázok medzi európskymi obyvateľmi a možné stratégie na zníženie jeho dosahu.

Projekt **Invid** v rámci programu Horizont 2020 sa zameriava na vývoj nástrojov na overovanie audiovizuálneho obsahu. Tieto nástroje sú nevyhnutné vzhľadom na to, že technológie umožňujúce nedovolenú manipuláciu s videom a tvorbu tzv. deepfakes sú čoraz ľahšie prístupné a použiteľné. V rámci ďalšieho projektu programu Horizont 2020 s názvom **Fandango** sa skúmajú riešenia, ktoré pomáhajú tradičným médiám ľahšie rozpoznať falošnú rétoriku na internete.

Keďže informačné technológie a fenomén dezinformácií na internete sa rýchlo vyvíjajú, Komisia sa rozhodla svoje úsilie zintenzívniť. Vybrala štyri nové akcie v oblasti výskumu a inovácií a vyčlenila na ne príspevok Únie v objeme približne 10 miliónov EUR. Vybrané akcie sú: Eunomia (verejne prístupná služba na identifikáciu zdrojov informácií), SocialTruth (distribučovaný ekosystém umožňujúci jednoduchý prístup k rôznym overovacím službám), Provenance (služba overovania digitálneho obsahu bez sprostredkovateľa) a WeVerify (riešenie problémov pri overovaní obsahu prostredníctvom participatívneho overovania). Cieľom týchto nových projektov je rozvoj služieb pre komunity pôsobiace v boji proti dezinformáciám na internete.

Okrem toho Komisia v návrhu programu Horizont Európa⁹ navrhla zamerať úsilie na:

- udržiavanie demokratickej a hospodárskej stability rozvojom nových nástrojov na boj proti dezinformáciám na internete,
- lepšie pochopenie úlohy novinárskych noriem a obsahu vytváraného používateľmi v hyperprepojenej spoločnosti a
- podporu aplikácií a služieb pre internet ďalšej generácie vrátane zážitkových a dôveryhodných médií, sociálnych médií a sociálnych sietí.

2.2. Bezpečné a odolné volebné procesy

Druhý súbor opatrení sa zaoberá manipulačnými a dezinformačnými taktikami, ktoré sa používajú pri volebných procesoch. S cieľom umožniť bezpečné a odolné volebné procesy sa v oznámení navrhovalo začať nepretržitý dialóg na podporu členských štátov pri riadení rizík ohrozujúcich demokratický volebný proces v podobe kybernetických útokov a dezinformácií, a to najmä so zreteľom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019.

Na tento účel Komisia začala v roku 2018 konštruktívny dialóg s členskými štátmi. Prvá výmena sa uskutočnila na konferencii o najlepších volebných postupoch 25. a 26. apríla 2018, na ktorej sa zúčastnili aj zástupcovia skupiny pre spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti (NIS) a volebných výborov.

Na základe príspevkov orgánov zodpovedných za vykonávanie smernice NIS¹⁰ a vďaka podpore, ktorú poskytla Komisia a Agentúra Európskej únie pre sieťovú a informačnú bezpečnosť (ENISA), skupina pre spoluprácu v oblasti sieťovej a informačnej bezpečnosti vydala v júli 2018 prehľad o kybernetickej bezpečnosti volebných technológií¹¹. Ide o

⁹ COM(2018) 435.

¹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1148 zo 6. júla 2016 o opatreniach na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne bezpečnosti sietí a informačných systémov v Únii.

¹¹ Publikácie skupiny pre spoluprácu 03/2018 – Prehľad o kybernetickej bezpečnosti volebných technológií. K dispozícii na adrese: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=53645.

praktický dokument, ktorý sa zameriava na konkrétne hrozby a volebným výborom poskytuje užitočné príklady toho, ako riadiť riziká ohrozujúce kybernetickú bezpečnosť volieb.

V dňoch 15. a 16. októbra 2018 sa v Bruseli uskutočnila konferencia na vysokej úrovni s názvom *Zasahovanie do volieb v digitálnom veku: budovanie odolnosti proti kybernetickým hrozbám*¹². Účastníci sa na konferencii lepšie oboznámili s otázkami súvisiacimi s kybernetickou bezpečnosťou volieb a príslušné orgány v oblasti bezpečnosti sietí a informácií a volebné výbory diskutovali o ďalších možných krokoch pri vykonávaní príslušných bezpečnostných opatrení s ohľadom na nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu.

Komisia pri príležitosti svojho výročného kolokvia o základných právach, ktoré sa konalo 26. a 27. novembra v Bruseli, zvolala viacero dotknutých subjektov, aby diskutovali o demokracii v Európe, pričom sa hovorilo aj o odolnom volebnom procese a otvorenej demokratickej diskusii. Medzi účastníkmi bolo niekoľko stoviek zainteresovaných strán vrátane vnútroštátnych a európskych tvorcov politiky, medzinárodných organizácií, organizácií občianskej spoločnosti, zástupcov médií a sociálnych médií, obchodnej a vzdelávacej komunity. Spoločne identifikovali nové spôsoby podpory slobodnej, otvorenej a zdravej demokratickej angažovanosti.

Komisia závery kolokvia zohľadní v nadväzujúcich opatreniach¹³, a to aj v rámci vnútroštátnych a európskych sietí pre spoluprácu pri voľbách. Tie sa v súčasnosti zriaďujú na základe balíka predpisov o voľbách, ktorý Komisia predložila v septembri 2018¹⁴. Vnútroštátne volebné siete budú združovať orgány zodpovedné za voľby a iné orgány vrátane orgánov na reguláciu médií a orgánov zameraných na ochranu údajov a kybernetickú bezpečnosť. Európska sieť spolupráce zasa bude podporovať výmenu informácií a najlepších postupov medzi členskými štátmi a orgánmi Únie a po prvýkrát sa stretne v januári 2019.

Vďaka činnostiam Komisie realizovaným v roku 2018 sa upevnil dialóg medzi Komisiou a členskými štátmi, zvýšila sa informovanosť a posilnili sa kapacity na riadenie rizík ohrozujúcich demokratický volebný proces v podobe kybernetických útokov a dezinformácií.

2.3. Podpora vzdelávania a mediálnej gramotnosti

Tretí súbor opatrení sa zameriava na podporu vzdelávania a mediálnej gramotnosti. Z hľadiska posilnenia odolnosti našich spoločností proti dezinformáciám je kľúčový celoživotný rozvoj kritických a digitálnych zručností. V oznámení sa navrhujú nové opatrenia na tento účel vrátane: podpory poskytovania vzdelávacích materiálov školám a pedagógom zo strany nezávislých overovateľov faktov a organizácií občianskej spoločnosti; usporiadania Európskeho týždňa mediálnej gramotnosti; preskúmania možnosti pridania mediálnej gramotnosti medzi kritériá, ktoré používa OECD vo svojich porovnávacích správach o medzinárodnom hodnotení študentov a ďalšej podpory realizácie prebiehajúcich iniciatív v oblasti digitálnych zručností, vzdelávania a odbornej prípravy.

Po prijatí oznámenia sa signatári kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií zaviazali spolupracovať s občianskou spoločnosťou, vládami, vzdelávacími inštitúciami a inými zainteresovanými stranami s cieľom podporiť úsilie zamerané na zlepšenie kritického

¹² https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en.

¹³ Nadväzujúce opatrenia sa zamerajú na činnosti, pri ktorých sa dospelo ku konsenzu a ktoré by mohli zahŕňať napríklad hodnotenie toho, či sú v súvislosti s online prostredím existujúce vnútroštátne pravidlá týkajúce sa transparentnosti politickej reklamy dostatočné.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

myslenia a digitálnej mediálnej gramotnosti vrátane školení a poskytovania nástrojov, ktoré pomôžu používateľom identifikovať dezinformácie.

Komisia v júni 2018 diskutovala s vnútroštátnymi orgánmi a so zainteresovanými stranami v rámci skupiny odborníkov na mediálnu gramotnosť o možnostiach usporiadania Európskeho týždňa mediálnej gramotnosti (EUMLW) v roku 2019 v záujme zvýšenia informovanosti o dezinformáciách. EUMLW by mal kombinovať podujatia a iniciatívy na úrovni Únie s podujatiami na úrovni vnútroštátnej (semináre, dni otvorených dverí v redakciách či praktické kurzy o používaní sociálnych médií), aby sa dosiahol multiplikačný účinok. Mali by sa doň zapojiť aj zainteresované strany z iniciatívy Bezpečnejší internet a z koalície pre digitálne zručnosti a pracovné miesta s cieľom zabezpečiť súčinnosť s týmito iniciatívami. Toto podujatie by malo klásť veľký dôraz na boj proti dezinformáciám vzhľadom na nadchádzajúce voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019.

Komisia v členských štátoch spolufinancovala centrá pre bezpečnejší internet, ktoré majú rozširovať vplyv kampane #SaferInternet4EU. Tá sa zameriava na zvyšovanie informovanosti o mediálnej gramotnosti, pričom rodičom a odborníkom objasňuje, aké príležitosti i riziká sú spojené s internetom, a nabáda deti a mládež k vhodným spôsobom používania médií. Táto kampaň predovšetkým prispieva k tomu, aby používatelia internetu dokázali ľahšie rozpoznať prípadné skreslené, zmanipulované alebo nesprávne informácie¹⁵.

Aj v nadchádzajúcej revidovanej smernici o audiovizuálnych mediálnych službách, ktorú už Rada schválila 6. novembra 2018, sa uznáva význam mediálnej gramotnosti a členským štátom sa ukladá právna povinnosť podporovať a prijímať opatrenia na rozvoj zručností v oblasti mediálnej gramotnosti (článok 33a). Okrem toho sa v revidovanej smernici o audiovizuálnych mediálnych službách od platforiem na zdieľanie videí vzhľadom na ich ústrednú úlohu pri poskytovaní prístupu k audiovizuálnemu obsahu a z toho vyplývajúcej spoločenskej zodpovednosti vyžaduje, aby zabezpečili účinné opatrenia a nástroje v oblasti mediálnej gramotnosti a zvyšovali informovanosť používateľov o týchto opatreniach a nástrojoch [článok 28b ods. 3 písm. j)]. Týmto ustanoveniami sa zavádzajú pravidlá pre členské štáty a platformy na zdieľanie videí v oblasti mediálnej gramotnosti a zriaďuje sa koregulačný systém s posilnenou spoluprácou medzi priemyslom, občianskou spoločnosťou, členskými štátmi a regulačnými orgánmi.

Podľa uvedenej smernice budú členské štáty povinné podávať Komisii správy o vykonávaní svojich plánov mediálnej gramotnosti. Komisia po porade s kontaktným výborom vydá usmernenia týkajúce sa rozsahu pôsobnosti tejto oznamovacej povinnosti.

Vnútroštátne audiovizuálne regulačné orgány zasa pracovali v rámci skupiny ERGA (expertná skupina Komisie, ktorá združuje audiovizuálne regulačné orgány) na otázkach plurality médií, ako sú vyvážené a nestranné spravodajstvo počas volieb, prieskumy verejnej mienky či politické kampane.

Komisia okrem toho v roku 2018 pokračovala v diskusii s OECD o možnosti zaradenia mediálnej gramotnosti medzi kritériá, ktoré organizácia používa vo svojich porovnávacích správach, pričom rozhovory sa sústredili na nadchádzajúci dotazník Programu pre medzinárodné hodnotenie študentov (PISA) 2021. OECD bola otvorená návrhu Komisie, aby sa na tento účel téma dezinformácií a falošných správ na internete zaradila do dotazníka o znalosti IKT, ktorý by sa mal zohľadniť aj pri preskúvaní kritérií hodnotenia PISA. OECD je

¹⁵ Pravidelné aktualizácie, zdroje a zoznam podujatí o bezpečnejšom internete v členských štátoch možno nájsť na portáli: www.betterinternetforkids.eu.

v súčasnosti v procese konečných úprav dotazníka a vypracúva návrhy otázok, ktoré by sa mali testovať v roku 2019.

Pokiaľ ide o digitálne zručnosti, 23 národných koalícií, ktoré boli vytvorené od zriadenia koalície pre digitálne zručnosti a pracovné miesta v decembri 2016, navrhlo množstvo činností, ako sú napríklad online či osobné kurzy, kampane na zvyšovanie informovanosti či certifikačné rámce, vďaka ktorým si Európania môžu zlepšiť svoje digitálne zručnosti.

V októbri 2018 správna rada koalície pre digitálne zručnosti a pracovné miesta, ktorá bola zriadená v septembri 2017, predstavila svoje priority na nadchádzajúce mesiace. Patrí medzi ne podpora a využívanie existujúcich nástrojov na podporu získavania digitálnych zručností pre všetkých a rozšírenie Európskeho týždňa programovania¹⁶ s cieľom zapojiť do roku 2020 aspoň 50 % všetkých škôl v Únii.

2.4. Podpora kvalitnej žurnalistiky ako základného prvku demokratickej spoločnosti

Štvrtý súbor opatrení sa zameriava na podporu kvalitnej žurnalistiky ako základného prvku demokratickej spoločnosti. Kvalitné spravodajské médiá a žurnalistika môžu odhaliť a oslabiť dezinformácie a prinášať občanom kvalitné a rozmanité správy. V oznámení sa navrhuje zvýšiť transparentnosť a predvídateľnosť pravidiel štátnej pomoci pre mediálny sektor tým, že sa sprístupní online register rozhodnutí. V oznámení sa takisto navrhuje, aby sa v roku 2018 vyhlásila výzva na tvorbu a šírenie kvalitného spravodajstva o záležitostiach Únie prostredníctvom spravodajských médií založených na údajoch a aby sa preskúmali rozšírené možnosti financovania na podporu iniciatív podporujúcich slobodu a pluralitu médií a modernizáciu spravodajských redakcií.

Komisia v nadväznosti na oznámenie sprístupnila na svojom webovom sídle online register platných pravidiel štátnej pomoci a relevantných predchádzajúcich prípadov¹⁷. Uvádzajú sa v ňom platné pravidlá štátnej pomoci a príslušné rozhodnutia Komisie o štátnej pomoci pre verejnoprávne vysielanie a štátnej pomoci pre tlač, ako aj odkazy na príslušné vysvetlivky z informačného bulletinu Komisie o politike hospodárskej súťaže. Aktualizované informácie o pomoci, ktorú poskytli členské štáty v týchto oblastiach, sú dostupné v registri transparentnosti¹⁸.

Komisia okrem toho 26. júna 2018 uverejnila výzvu vo výške približne 1,9 milióna EUR na tvorbu a šírenie kvalitného spravodajstva o záležitostiach Únie prostredníctvom spravodajských médií založených na údajoch. Výzva bola uzavretá 25. septembra a vzišli z nej štyri návrhy projektov. Hodnotenie návrhov prebieha a predpokladá sa, že projekty, na ktoré budú udelené granty, sa začnú realizovať v prvom štvrtroku 2019.

Okrem výskumno-vývojových projektov uvedených v oddiele 2.1.4 bude pracovný program na rok 2020 v rámci programu Horizont 2020 zameraný aj na dodatočné investície do inovačných projektov s cieľom vybrať, začať a inkubovať nápady zamerané na inovačné služby a nástroje na modernizáciu redakcií.

S cieľom stabilizovať činnosti v prospech kvalitnej žurnalistiky, slobody médií, plurality médií a mediálnej gramotnosti Komisia v nasledujúcom viacročnom finančnom rámci (2021 –

¹⁶ Európsky týždeň programovania je iniciatíva na miestnej úrovni, ktorej cieľom je ľudom zábavne a pútavo priblížiť programovanie a digitálnu gramotnosť. <https://codeweek.eu/>.

¹⁷ http://ec.europa.eu/competition/sectors/media/overview_en.html#disinformation.

¹⁸ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=sk>.

2027) navrhuje osobitný rozpočet (Kreatívna Európa, medzisektorová oblasť). To by malo umožniť riešenie štrukturálnych zmien, ktorým čelí mediálny sektor, prostredníctvom podpory a monitorovania rozmanitého a pluralitného mediálneho prostredia.

Pokiaľ ide o podporu slobody médií, kvalitné spravodajské médiá a žurnalistiku, Komisia spolufinancovala činnosti Európskeho centra pre slobodu tlače a médií (ECPMF)¹⁹. V roku 2018 bolo hlavnou úlohou ECPMF podporovať investigatívnych novinárov udeľovaním grantov na cezhraničnú investigatívnu spravodajskú činnosť. V júni 2018 vybrala nezávislá porota 12 projektov investigatívnej žurnalistiky na financovanie v rámci otváracieho kola fondu IJ4EU.

Okrem toho sa vďaka prostriedkom Európskeho parlamentu začínajú realizovať tri výzvy na predkladanie pilotných projektov na podporu aktivít v týchto oblastiach:

- výmenný program pre mediálnych pracovníkov,
- program sťaží pre novinárov pracujúcich v médiách v jazykoch menšín,
- projekt na zmapovanie a podporu mediálnych rád.

Napokon možno spomenúť Agentúru pre základné práva, ktorá pokračovala v práci na vypracovaní súboru nástrojov pre mediálnych profesionálov. Ide o internetovú platformu na budovanie kapacít s obsahom, ktorý vyvinuli súkromné mediálne subjekty na pomoc novinárom pri príprave kvalitného spravodajstva.

2.5. Boj proti interným a externým dezinformačným hrozbám prostredníctvom strategickej komunikácie

V súlade s oznámením z apríla Európska komisia pracovala na zabezpečení vnútornej koordinácie svojich komunikačných činností zameraných na boj proti dezinformáciám. V tejto súvislosti vytvorila vnútornú sieť proti dezinformáciám, ktorá slúži najmä na to, aby jej útvary dokázali ľahšie odhaľovať škodlivú rétoriku, propagovať kultúru overovania faktov, rýchlo reagovať a posilňovať účinnejšie pozitívne spravodajstvo²⁰. Komisia posilnila spoluprácu s Európskym parlamentom a osobitnou skupinou East StratCom prostredníctvom tripartitného fóra, ktorého cieľom je uvádzať úsilie jednotlivých inštitúcií v boji proti dezinformáciám do praxe pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019.

3. ZHRNUTIE

Vo všeobecnosti sa opatrenia uvedené v oznámení v roku 2018 naplnili, prípadne sa začalo s ich realizáciou. Online platformy a reklamný priemysel sa dohodli na kódexe postupov na zvýšenie transparentnosti na internete a na ochranu spotrebiteľov s osobitným zreteľom na voľby do Európskeho parlamentu, ktoré sa uskutočnia v roku 2019. Vytvára sa sieť overovateľov faktov, ktorou sa posilní schopnosť odhaľovať a vyvracať nepravdivé správy. Komisia uľahčí ich prácu tým, že poskytne potrebnú infraštruktúru, ale bez toho, aby zasahovala do ich práce. Zainteresované strany by mali mať k dispozícii rozličné výskumné a inovačné nástroje na identifikáciu dezinformácií a boj proti nim, zatiaľ čo spotrebiteľia by mali mať úžitok z lepšej online zodpovednosti poskytovateľov informácií. V členských štátoch sa zvýšila informovanosť o potrebe chrániť demokratické procesy pred

¹⁹ ECPMF sídli v Lipsku a jeho hlavným cieľom je zjednotiť fragmentovanú komunitu chrániacu slobodu médií v Európe a bojovať proti porušovaniu slobody médií v členských štátoch EÚ a mimo nej. Centrum poskytuje praktickú pomoc novinárom v núdzi a spolupracuje s partnermi na zvyšovaní povedomia o otázkach slobody médií v EÚ a kandidátskych krajinách. Partneri ECPMF podporujú a monitorujú slobodu médií v EÚ a kandidátskych krajinách.

²⁰ Táto sieť zahŕňa aj zastúpenia Komisie v členských štátoch.

kybernetickými hrozbami. To ide ruka v ruke s trvalým úsilím na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni s cieľom zvýšiť úroveň mediálnej gramotnosti a posilniť postavenie používateľov, najmä mladších generácií, ako aj podnietiť kritické myslenie. Brániť v šírení dezinformácií by mala aj podpora kvalitnej žurnalistiky, vďaka ktorej sa k občanom budú dostávať kvalitné a rozmanité informácie.

Komisia bude pozorne monitorovať vykonávanie prebiehajúcich opatrení uvedených v tejto správe, najmä kódex postupov proti šíreniu dezinformácií, a bude aj naďalej skúmať, či sú potrebné ďalšie opatrenia vrátane opatrení regulačnej povahy.